

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Téma: *Pohľad do filozofie a etiky nového komunitarizmu*

Autor: PhDr. Jarmila Jurová, PhD.

Oponent: Prof. PhDr. Oľga Sisáková, CSc.

Ako podklad habilitačného pokračovania predložila PhDr. Jarmila Jurová, PhD. habilitačnú prácu *Pohľad do filozofie a etiky nového komunitarizmu*, ktorá má charakter knižnej monografie vydanej v ČR, nakladateľstvo Albert, v Boskoviciach 2013 v slovenskom jazyku. Prácu garantujú 5 oponenti, poprední slovenskí odborníci v oblasti etiky. Jadrom oponentského posudku bude teda hodnotenie práce podľa zadanej štruktúry.

Ambíciou práce, ako uvádza autorka v úvode, je „zmapovať“ podmienky a okolnosti vzniku komunitaristického myslenia a analyzovať kľúčové pojmy a postoje komunitaristov k vybraným problémom sociálnej filozofie a etiky. Zdôrazňuje hlavne skutočnosť, že komunitarizmus nebol doteraz na Slovensku monografickým spôsobom spracovaný. Preto si kladie za cieľ podať vyváženú prezentáciu základných východísk komunitarizmu a diskusiu o názoroch tzv. nových komunitaristov na sociálno-politické problémy súčasnosti. Výklad „nového komunitarizmu“ autorka opiera predovšetkým o diela súčasného amerického teoretika Amitaia Etzioniho. Využíva pritom základné postupy teoretickej rekonštrukcie východiskových stanovísk súčasného komunitarizmu. Nejde teda o kompaktné predstavenie Etzioniho koncepcie, ale o využitie jeho teoretickej „prizmy“ (s.11) pri dokompletizovaní obrazu teoretickými príspevkami ďalších nemenej významných teoretikov, o. i. D. Bella, W. Kymlicku, Ph. Selznicka, M. Walzera a i. V tomto zmysle práca je metodologicky situovaná na úrovni analýzy primárnych textov a ich komparácie. V popredí je zrejme zámer poskytnúť nášmu čitateľovi čo najširší záber informácií o súčasnom komunitarizme. Hodnotu monografie zvyšuje šírka cudzojazyčných zdrojov. Kompozične autorka začína monografiu predstavením komunitarizmu ako hnutia a filozoficko-politického postoja až programového vystúpenia filozofov, sociológov a politológov v situácii prehlbovania vplyvu individualistickej kultúry nového kapitalizmu a doktríny neoliberalizmu.

V ďalšej časti monografie sa sústreďuje na sociálno-etický rámec tzv. nového komunitarizmu Etzioniho. Pri vymedzovaní sociálneho rámca nemôže obísť otázku chápania základnej sociologickej kategórie v danej koncepcii, a síce komunity. Autorka priebežne v práci, a to tak v rámci citovania predstaviteľov komunitarizmu alebo aj liberalizmu, ako aj vo vlastných komentároch používa pomerne voľné vymedzenia konceptu komunity a uvádza aj konkrétne druhy komunit, do významu ktorých sa dostávajú charakteristiky viacerých sociologických kategórií, o. i. spoločenstva a spoločnosti F. Tönniesa, primárnych a neformálnych skupín, „tradičných a súčasných komunit“,

pospolitostí s tzv. organickým typom sociálnej väzby atď. Nazdávam sa, že by sa bolo dobre pokúsiť o kritériálnu identifikáciu takého sociálneho útvaru, akým je komunita, zistiť, nakoľko sú komunity skutočne nosnými pre sociálnu štruktúru tej ktorej spoločnosti, ak nemajú úvahy a návrhy ostať len na vyabstrahovanej teoretickej úrovni bez vzťahu ku konkrétnym spoločenským a kultúrnym okolnostiam, alebo fungovať na úrovni teoretického opozita, v lepšom prípade komplementu aktérov individualizmu a liberalizmu. Je pochopiteľné, že pri charakteristike všeobecných súvislostí doktríny komunitarizmu bez konkrétneho kultúrneho rámca (alebo len prostredia podľa príslušnosti uvádzaných autorov alebo na spôsob Tönniesovho sentimentu) je ťažké vytvoriť ideálno-typickú konštrukciu. Možno by sa dôraz mal položiť na reálne funkcie daných sociálnych útvarov v historicky konkrétnych spoločenstvách ľudí. Tento problém navrhujem aj do habilitačnej rozpravy.

Okrem pojmového vymedzenia pokladám v monografii za otvorený problém aj absenciu spoločenskej a kultúrno-historickej situovanosti významu, vplyvu, podoby uvažovaných sociálnych útvarov – komunít. To, čo je v pozadí úvah väčšiny uvádzaných autorov, sú Spojené štáty, resp. západná spoločnosť. V celej práci, až na pár poznámok pod čiarou, chýba vzťahovanie sociálno-politických pozícií a preferovaných hodnôt komunitarizmu na našu spoločnosť. Čo v našej spoločnosti (okrem rodiny a možno farnosti) plní funkcie komunít zvažovaných v posudzovanej koncepcii? Aké kroky v oblasti sociálnej politiky (sféry práce, zdravotníctva, staroby, resp. foriem spoločenskej exklúzie), ktoré politické programy alebo zákony, resp. iné formy sociálnej praxe sú, alebo by mohli byť inšpirované hodnotami komunitarizmu? Rešpektujem zámer autorky – podať výklad koncepcie, ale ak by sme aj zastávali zásadu „hodnotovej neutrality“ v teórii, platforma komunitarizmu v sebe obsahuje takú vysokú mieru humanistickej aktivity, že bez prepojenia s reálnym životom môže byť predmetom kritiky ako sociálny eskapizmus. Avšak, keď zoberieme do úvahy celý kontext výskumov PhDr. J. Jurovej, PhD., je zrejmé, že bude pokračovať v rovine filozofickej kritiky založenej na interdisciplinárnych väzbách k sociológii a politológii a začlení do nej aj skúmania vzťahujúce sa k sociálno-politickým problémom našej spoločnosti. Osobitnú pozornosť by si podľa môjho názoru zaslúžila sféra práce (zo zorného poľa komunitarizmu akoby vypadli napr. pracovné kolektívy, ktoré majú mnoho charakteristík komunít), smerovanie pôsobenia náboženských komunít, ale napr. aj existujúcich subkultúr v spoločnosti, ktoré môžu mať tieto sociálno-organizačné formy a funkcie. Napr. koncepty „konštitutívne komunity“, „komunity pamäti“, „psychologické komunity“ by si zaslúžili takúto konkrétne-empirickú dokumentáciu, ktorú môžeme nájsť o. i. v každoročných publikáciách Slovensko – Správa o stave spoločnosti a nie iba vo víziách F. Fukujamu.

Okrem uvedených námetov chcem vyzdvihnúť tie časti práce, kde autorka robí rekonštrukciu hodnotových priorít komunitarizmu a ukazuje prieniky s ďalšími významnými sociálno-politickými a sociálno-etickými koncepciami súčasnosti.

Oceňujem snahu o klasifikáciu argumentácie a základných pojmov teórie komunitarizmu a komplexný výklad problematiky potrebný v našich podmienkach pre odbornú verejnosť a študentov. Pripomínam, že predložená habilitačná práca je pokračovaním dlhodobějších výskumov v oblasti sociálnej filozofie, sociálnej etiky a etických teórií. PhDr. Jurová je autorkou aj monografie *Sociálna spravodlivosť podľa Johna Rawlsa* (Boskovice 2012). Postupuje od rekonštrukcie konkrétnej sociálno-filozofickej koncepcie Rawlsa k rekonštrukcii sociálno-politickej a sociálno-filozofickej koncepcie tzv. nového komunitarizmu. Prehľad predmetov, ktoré na svojom pracovisku vyučuje, ako aj tematika záverečných prác študentov odboru ukazuje, že habilitantka sa špecializuje na rad etických disciplín s teoretickým základom v ňou vedecky skúmaných koncepciách.

Monografické práce a ďalšie publikácie, ktorými splnila habilitačné kritériá FF UKF v Nitre, publikovala v českých, slovenských vydavateľstvách a majú požadovanú formu. Koncepčne a kompozične, ako aj reprezentatívnosťou použitej literatúry zodpovedajú nárokom vedeckých výstupov. Ich prínos vidím najmä v pedagogickej oblasti, majú však aj výskumný a aplikačný potenciál v sfére našej vedy a kultúry.

Záver: Predložená monografická práca, ako aj súbor publikovaných výstupov PhDr. J. Jurovej, PhD. spĺňa nároky habilitačného pokračovania.

Habilitačnú prácu PhDr. J. Jurovej, PhD. odporúčam prijať na habilitačnú obhajobu a po úspešnej obhajobe udeliť jej akademicko-pedagogický titul „docent“ v študijnom odbore 2.1.5 Etika.

V Prešove 7.8.2013

Prof. PhDr. Oľga Sisáková, CSc.

Inštitút filozofie a etiky
Filozofická fakulta PU, Prešov

